

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА
РОБОЧА ПРОГРАММА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (МАКРОЕКОНОМІКА)»**

(для студентів 1 курсу заочної форми навчання
галузі знань 1401 «Сфера обслуговування»
напрямку підготовки 6.140101 - « Готельно - ресторанна справа»)

Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «Економічна теорія (Макроекономіка)» (для студентів 1 курсу заочної форми навчання галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» напряму підготовки 6.14010 «Готельно - ресторанна справа») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. П. Решетило, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва. – Х.: ХНАМГ, 2013. – 23 с.

Укладачі: В. П. Решетило, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва

Рецензент: О. Ю. Єгорова

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії, протокол № 1 від 28 серпня 2012 р.

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП.....	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни.....	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	5
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	6
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	7
1.5. Анотації програми навчальної дисципліни.....	7
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	9
2.1. Структура навчальної дисципліни.....	9
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	10
2.3. Розподіл часу за змістовими модулями та формами навчальної роботи.....	17
2.4. Розподіл часу самостійної роботи.....	19
2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту.....	20
2.6. Порядок та критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів.....	20
2.7. Інформаційно – методичне забезпечення.....	21

ВСТУП

Економічна теорія (Макроекономіка) будучи теоретичною базою економічної політики держави, покликана розкрити можливості суспільства в особі держави впливати на економічний розвиток країни. Володіння макроекономічними знаннями дає змогу сьогоднішнім студентам у майбутньому кваліфіковано оцінювати зміни в економічній кон'юктурі та економічній політиці держави, приймати раціональні рішення у майбутній економічній діяльності. У зв'язку з цим важливого значення набуває підготовка висококваліфікованих фахівців, які могли би ураховувати основні економічні закони у процесі професійної діяльності; захищати інтереси держави, поєднувати суспільні, колективні та індивідуальні інтереси; ураховувати соціальні аспекти впливу рішень, що приймаються, на співробітників, споживачів, місцеві спільноти.

Участь нашої держави в Болонському процесі обумовлює впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу, що є нашим національним варіантом ECTS. Виходячи з кредитно-модульної системи організації навчального процесу, всі теми модуля (дисципліни) зведені в три змістові модулі (далі ЗМ).

Дисципліна «Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)» є нормативною дисципліною для підготовки бакалаврів галузі знань – 1401 «Сфера обслуговування» напряму підготовки 6.140101 «Готельно - ресторанна справа».

Програма розроблена на основі:

-ГСВО України: ОКХ підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» 2010 р.

-ГСВО України: ОПП підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» 2010 р.

Програми нормативних навчальних дисциплін підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» 2010 р.

-СВО ХНАМГ: Навчального плану підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напряму підготовки 6.140101 - «Готельно - ресторанна справа» 2011 р.

Програма ухвалена кафедрою економічної теорії (протокол № 1 від 28.08.12.).

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. МЕТА, ПРЕДМЕТ ТА МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення: набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

Завдання: набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави корегувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

Предмет вивчення у дисципліні: закономірності, що характеризують розвиток економічних систем на макроекономічному рівні, визначення механізмів державного регулювання та факторів економічного зростання.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну
Економічна теорія (Основи економічної теорії)	Економічна теорія (Мікроекономіка) Міжнародні економічні відносини

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА) (3,0/108)

ЗМ 1. Теоретичні аспекти макроекономічного аналізу

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи (теми)

Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки.

Тема . Макроекономічні показники в системі національних рахунків.

ЗМ 2. Макроекономічна рівновага

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи (теми)

Тема 3. Модель сукупний попит сукупна пропозиція.

Тема 4. Споживання, заощадження та інвестиції.

Тема 5. Класична модель макроекономічної рівноваги.

Тема 6. Рівновага національного ринку в моделі «IS – LM».

ЗМ 3. Держава в системі макроекономічного регулювання

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи (теми)

Тема 7. Фіскальна політика держави.

Тема 8. Монетарна політика.

Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.

Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.

Тема 11. Безробіття та політика зайнятості.

Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
Репродуктивний рівень Ураховувати основні економічні закони у процесі професійної діяльності	Виробнича	Організаційна
Алгоритмічний рівень За результатами аналізу законодавчих та нормативних актів України, використовуючи макроекономічні моделі, за допомогою зіставлення та порівняння приймати професійні рішення, адекватні державній економічній політиці.	Виробнича	Організаційна
Евристичний рівень На основі аналізу наявних економічних та природних ресурсів, застосовуючи моделі альтернативних витрат, за допомогою зіставлення та порівняння визначати альтернативні варіанти використання економічних ресурсів.	Соціально-виробнича	Проектувальна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича . – К.: Знання, 2004. – 851 с.
2. Макроекономіка: навч. Посібник /за ред. В.П.Решетило; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х.: ХНАМГ, 2009. – 295 с.
3. Національна економіка: навч. Посібник / за заг. Ред. НЗВ В.П.Решетило; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х.: ХНАМГ, 2009. – 386 с.
4. Панчишин С. Макроекономіка : Підручник . - К.: Либідь, 2001. – 614 с.
3. Перехідна економіка: Підручник / За ред. В.М.Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 591 с.
5. Савченко А.Г. Макроекономіка: Підручник. – 2 вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 448 с.
6. Практикум з курсу макроекономіки (основні поняття, формули, тести, завдання, проблеми, література) для самостійної роботи студентів / Укл. Решетило В.П. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 61 с.
7. Тестовий контроль знань, умінь і навичок з модуля «Макроекономіка». (тестові завдання за змістовими модулями, підсумковий тест) / Укл.Решетило В.П., Островський І.А., Тимофієва С.Б. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.
8. Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни «Макроекономіка» (для студентів 1 курсу денної і 2 курсу заочної форм навчання напрямів підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» і 6.03509 «Облік і аудит»). Укл.: Островський І.А., Тимофієва С.Б. – Харків: ХНАМГ, 2009 – 120 с.
9. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (МАКРОЕКОНОМІКА) Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять, виконання курсової роботи (для студентів 1 курсу денної та заочної форми навчання галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» напряму підготовки б. 140101 «Готельно-ресторанна справа) / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: І. А. Островський, С.Б.Тимофієва. – Х.: ХНАМГ, 2012 – 86 с.

1.5. Анотації програми навчальної дисципліни

Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)

Мета вивчення: набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

Предмет дисципліни: закономірності, що характеризують розвиток економічних систем на макроекономічному рівні, визначення механізмів державного регулювання та факторів економічного зростання.

Змістові модулі: Теоретичні аспекти макроекономічного аналізу. Макроекономічна рівновага. Держава в системі макроекономічного регулювання.

Экономическая теория (МАКРОЭКОНОМИКА)

Цель изучения: приобретение будущими специалистами глубоких экономических знаний, формирование логики экономического мышления и экономической культуры, обучение базовым методам познания и анализа экономических процессов, умению принимать обоснованные решения экономических проблем, связанных с будущей практической деятельностью.

Предмет дисциплины: закономерности, характеризующие развитие экономических систем на макроэкономическом уровне, изучение механизмов государственного регулирования и факторов экономического роста.

Модули содержания: Теоретические аспекты макроэкономического анализа. Макроэкономическое равновесие. Государство в системе макроэкономического регулирования.

Economics theories (MACROECONOMICS)

The purpose of the study: the acquisition of future specialists of deep economic knowledge, the formation of the logic of economic thinking and economic culture, learning the basic methods of understanding and analysis of economic processes, the ability to make informed decisions of economic issues related to future practitioners.

The subject of subjects: patterns characterizing the development of economic systems at the macroeconomic level, the study of mechanisms of state regulation and growth factors.

Content modules: Theoretical aspects of macroeconomic analysis. Macroeconomic balance. The state system of macroeconomic regulation.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни економічна теорія (Макроекономіка)

Призначення: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3,0 Загальна кількість годин – 108 Змістових модулів – 3	Галузь знань – 1401 «Сфера обслуговування» Напрямок підготовки – 6.140101 «Готельно- ресторанна справа» Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр	Нормативна Рік підготовки 1-ий Семестри – 2 Аудиторні заняття: 12 год. Лекції – 6 год. Практичні заняття – 6 год. Самостійна робота – 96 год.: Види підсумкового контролю: – 2 семестр залік

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 11 % до 89 %.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних та практичних. Лекційний матеріал дає студентові основу знань з тих, чи інших проблем мікроекономічного аналізу орієнтує студентів у різноманітті навчальної літератури. Метою практичних занять – є поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих тем дисципліни, які винесені на семінари. Крім цього на практичних заняттях передбачається проведення комплексно-модульного контролю, тобто перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу кількох тем курсу. На практичні заняття виносяться найважливіші й найскладніші питання дисципліни. При підготовці до практичних занять потрібно передусім прочитати конспект лекцій з відповідної теми, вивчити понятійний апарат і досягнути логіку навчального матеріалу.

Велике значення у процесі вивчення й закріплення знань має самостійна робота студентів, завданням самостійної роботи є також отримання більш глибоких знань, як результату вивчення додаткових літературних джерел.

Робоча програма, матеріали для проведення лекційних, практичних та розподіл часу за змістовими модулями та формами роботи розроблені відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

2.2. Тематичний план навчальної дисципліни.

Вивчаючи економічну теорію студенти повинні засвоїти систему економічних знань, на яких базується сучасний макроекономічний аналіз ; набути навички дослідження агрегованих показників економічного та соціального розвитку національної економіки шляхом використання універсального інструментарію та економічного моделювання.

Приступаючи до вивчення дисципліни «Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)» студенти повинні познайомитися з програмою навчальної дисципліни, осягнути її структуру та основні методи й форми навчання. Уявити основні види і форми контролю знань, умінь і навичок.

Тематичний план дисципліни «Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)» складається із трьох змістових модулів, які включають певні навчальні елементи та питання, що розкривають механізм економічного аналізу.

Модуль *Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)*

ЗМ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Навчальні елементи (теми)

Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки

Макроекономіка - розділ економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми й суперечності. Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Агреговані показники і функціональні взаємозв'язки між ними. Методи й принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендегенні змінні макроекономічних моделей. Статичні й динамічні моделі. Їх post-аналіз в порівнянні з ex ante-аналізом. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз. Теоретичне обґрунтування економічної політики. Макроекономічне прогнозування. Становлення та розвиток макроекономіки. Сучасні макроекономічні теорії: посткейнсіанська макроекономіка, неокласична макроекономіка, монетаризм. Основні макроекономічні проблеми та суперечності економіки України.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Економічний кругообіг у простій економічній системі. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і фірмами. Ринок ресурсів та ринок продуктів. Включення державного сектору в кругообіг

доходів і продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу. Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектору. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи БНГ (балансу народного господарства). Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників. Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний доход (ВНД) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої і проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Динаміка ВВП в Україні. СНР - система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками системи національних рахунків (СНР). Чистий національний доход (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Валовий національний наявний доход (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний і реальний ВВП. Темп росту й темп приросту реального ВВП. Індекс цін і дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут (NEW).

ЗМ 2. МАКРОЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА

Навчальні елементи (теми)

Тема 3. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції

Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна процентної ставки, ефект багатства, обсяг та структура імпорту. Крива сукупного попиту (AD). Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати. Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова

крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: цінові фактори - зміна процентної ставки, зміна рівня цін; нецінові фактори - зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги. «Сукупний попит - сукупна пропозиція» як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова й короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі «AD-AS». Парадокс ощадливості. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

Тема 4. Споживання, заощадження та інвестиції

Споживання і заощадження. Дохід кінцевого використання і споживання. Функція споживання. Споживання як функція доходу кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання й заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання і чинники, які на нього впливають. Графік функції споживання (C). Графік функції заощадження (S). Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепції споживання. Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощадником. Ліквідність активу. Активи вищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Національні заощадження. Рівень заощаджень. Динаміка середньої схильності до споживання. Особливості споживання в Україні в умовах ринкової трансформації національної економіки. Інвестиції як компонент сукупних витрат. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій в економіці. Нестабільність інвестицій. Інвестиції в економіку України. Процентна ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна й реальна процентна ставка. Процентна ставка і чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції. Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект. Парадокс ощадливості. Вплив інвестицій на обсяг національного виробництва. Індуційовані інвестиції. Модель акселератора. Модель взаємодії мультиплікатора-акселератора.

Тема 5. Класична модель макроекономічної рівноваги

Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення. Рівновага ринкової економіки. Передумови й еволюція розвитку класичної моделі

макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. Ринок ресурсів. Праця як головний ресурс класичної макромоделі. Умови рівноваги ринку праці за класичною моделлю. Взаємозв'язок графіка рівноваги ринку праці з виробничою функцією. Визначення рівноважного обсягу виробництва. Ринок грошей та його рівновага. Графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю. Ринок товарів. Умови та графік рівноваги ринку товарів за класичною моделлю. Ринок заощаджень. Вплив процентної ставки на ринок заощаджень. Графік рівноваги ринку заощаджень. Загальна рівновага класичної макромоделі: система взаємопов'язаних графіків.

Тема 6. Рівновага національного ринку у моделі «IS-LM»

Ринок товарів та платних послуг. Модель «витрати - випуск» - кейнсіанська модель товарного ринку. Закрита економіка. Сукупні видатки. Заплановані видатки, фактичні видатки. Графік «кейнсіанський хрест», становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним. Інфляційний та дефляційний (рецесійний) розриви. Модель «вилучення - ін'єкції». Мультиплікатор видатків. Графік Хікса-Хансена для ринку товарів та платних послуг - крива IS. Фактори, які впливають на переміщення кривої IS. Ринок грошей та цінних паперів. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Мотиви попиту на гроші: операційний, спекулятивний, обачливості. Ліквідна пастка. Інвестиційна пастка. Умови рівноваги на ринку грошей та цінних паперів. Графік Хікса-Хансена для ринку грошей та цінних товарів – крива LM. Фактори, які впливають на переміщення кривої LM. Ринок робочої сили. Пропозиція робочої сили. Попит на робочу силу. Умови рівноваги на ринку робочої сили. Реальна та номінальна заробітна плата. Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів. Модель «IS-LM» як аналітичний засіб макроекономічної політики. Аналіз руху по кривих та переміщення кривих в моделі «IS-LM». Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної й фіскальної політики. Застосування моделі «IS-LM» для аналізу економіки України.

ЗМ 3. ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РУГУЛЮВАННЯ

Навчальні елементи (теми)

Тема 7. Фіскальна політика держави

Зміст фіскальної політики: цілі та інструменти. Податкові надходження як основне джерело доходів держави. Прямі й непрямі податки та їх роль у

наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування. Державні видатки і їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча й стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей «сукупний попит - сукупна пропозиція», «витрати-випуск», «AD-AS». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції. Фіскальна політика й державний бюджет. Концепції збалансування державного бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет. Бюджетний дефіцит: причини виникнення і економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний та структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне й боргове фінансування бюджетного дефіциту. Державний борг та його структура.

Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Боргові свопи. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й протиріччя.

Тема 8. Монетарна політика

Грошовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші й фактори, що його визначають. Модель попиту на гроші Баумоля-Тобіна (Baumol-ToBin). Механізм функціонування грошового ринку. Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори. Суть монетарної політики. Дискреційна і недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Таргетування як стратегія монетарної політики. Правила проведення

монетарної політики. Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної політики за моделлю «IS-LM». Координація монетарної та фінансової політики у моделі «IS-LM». НБУ й монетарна політика в Україні. Заходи щодо стабілізації монетарної системи в трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання

Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні ділові цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, анти-циклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань. Циклічність, інфляція й безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Кейнсіанська й неокласична теорія економічних циклів. Застосування моделей «AD-AS» і «IS-LM» для аналізу циклічних коливань. Концепція реальних економічних циклів Д. Кюдланла та Е. Прескота. Рівноважний циклічний процес Р. Лукаса. Теорія циклічних коливань М.І. Туган-Барановського. Адаптація економіки до циклічних коливань. Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні. Макроекономічна динаміка. Сутність економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Фактори, які стримують економічне зростання. Макроекономічна політика стимулювання економічного зростання. Моделювання економічного зростання. Економічне зростання на основі моделі «AD-AS» і кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Харода-Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу. Стаціонарний стан. «Золоте» правило нагромадження капіталу. Теорії розвитку: порівняльний аналіз. Економічне зростання та економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання в Україні.

Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика

Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення. Інфляції попиту на основі моделі «AD-AS». Монетарні та немонетарні фактори інфляції попиту. Передчасна й

чиста інфляція попиту. Інфляційний розрив. Інфляція витрат (пропозиції) на основі моделі «AD-AS». Стагфляція. Причини інфляції витрат. Інфляційна спіраль. Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський і класичний погляди на інфляцію. Зарплата, безробіття та інфляція. Крива Філіпса і її сучасна інтерпретація. Монетаристське пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок і сеньйораж. Крива Лаффера для інфляційного податку. Інфляція та динаміка реальної процентної ставки. Принцип Фішера. Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Коефіцієнт дезінфляції. Особливості антиінфляційного регулювання в трансформаційних економіках. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки й засоби стримування.

Тема 11. Безробіття та політика зайнятості

Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають на співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне й циклічне. Фактичний та природний рівень безробіття і фактори, що його визначають. Розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня. Кейнсіанське пояснення безробіття. Розрив безробіття як результат неефективного попиту. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена. Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса. Засоби державного регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги й ефективність. Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці

Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага. Платіжний баланс. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та їх взаємозв'язок. Платіжний баланс України. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс. Види валютних курсів. Попит та пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська і Ямайська. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Розрахунок ВВП у відкритій економіці. Міжнародний потік товарів та

капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Вплив чистого експорту на ВВП. Вплив обмінного курсу на чистий експорт. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Гранична схильність до імпорту. Модель Мандела-Флемінга для відкритої економіки. Модель «IS-LM» для відкритої економіки при плаваючому валютному курсі. Крива IS. Особливості кривої LM у системі координат дохід - процентна ставка та дохід - обмінний курс. Рівновага моделі «IS-LM» і вплив на неї грошової, фінансової та зовнішньоекономічної політики. Модель «IS-LM» для відкритої економіки при фіксованому валютному курсі. Рівновага моделі «IS-LM» і вплив на неї грошової, фінансової та зовнішньоекономічної політики. Порівняльний аналіз макроекономічної політики при фіксованому й плаваючому обмінних курсах. Висновки моделі Мандела-Флемінга.

2.3 Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента.

Запропонований розподіл часу за змістовими модулями та форми навчальної роботи відповідає навчальним планам підготовки бакалаврів за напрямом 6.140101 «Готельно - ресторанна справа» заочної форми навчання.

Таблиця 2.3.1 – Розподіл часу за змістовими модулями.

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи				
		Лекц.	Сем., пр.	СРС	Інд. робота	Підсумк. контроль
ЗМ 1. Теоретичні аспекти макроекономічного аналізу	1.0/36	2	2	32	-	
ЗМ 2. Макроекономічна рівновага	1.0/36	2	2	32	-	
ЗМ 3. Держава в системі макроекономічного регулювання	1.0/36	2	2	32	-	
РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)	3,0/108	6	6	96	-	

Таблиці 2.3.2 – Розподіл часу лекційного курсу (заочна форма навчання).

Зміст	Кількість годин за напрямом підготовки (шифр, аббревіатура)
	6.140101 «Готельно - ресторанна справа».
1	2
ЗМ 1. Теоретичні аспекти макроекономічного аналізу	1
Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	0,5

1	2
Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	0,5
ЗМ 2. Макроекономічна рівновага	2
Тема 3. Модель сукупний попит сукупна пропозиція	0,5
Тема 4. Споживання, заощадження та інвестиції	0,5
Тема 5. Класична модель макроекономічної рівноваги	0,5
Тема 6. Рівновага національного ринку в моделі « IS – LM »	0,5
ЗМ 3. Держава в системі макроекономічного регулювання	3
Тема 7. Фіскальна політика держави	0,5
Тема 8. Монетарна політика	0,5
Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання	0,5
Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика	0,5
Тема 11. Безробіття та політика зайнятості	0,5
Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці	0,5
РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)	6

Таблиця 2.3.3. – Розподілу часу практичних занять (заочна форма навчання).

Зміст	Кількість годин за напрямом підготовки (шифр, аббревіатура)
	6.140101 « Готельно - ресторанна справа».
1	2
ЗМ 1. Теоретичні аспекти макроекономічного аналізу	2
Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	1
Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	1
ЗМ 2. Макроекономічна рівновага	2
Тема 3. Модель сукупний попит сукупна пропозиція	0,5
Тема 4. Споживання, заощадження та інвестиції	0,5
Тема 5. Класична модель макроекономічної рівноваги	0,5
Тема 6. Рівновага національного ринку в моделі « IS – LM »	0,5

1	2
ЗМ 3. Держава в системі макроекономічного регулювання	2
Тема 7. Фіскальна політика держави	0,5
Тема 8. Монетарна політика	0,25
Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання	0,25
Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика	0,25
Тема 11. Безробіття та політика зайнятості	0,25
Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці	0,5
РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)	6

2.4 Організація самостійної роботи студентів.

У процесі опанування модуля «Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)» окрім лекційних та практичних занять (які є аудиторною роботою) значна роль належить самостійній роботі студентів. Самостійна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі студентів зі спеціальною літературою, орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем макроекономічного аналізу.

На самостійну роботу відповідно навчальним планам підготовки бакалаврів заочної форми навчання за напрямом 6.140101 «Готельно - ресторанна справа» припадає 96 годин з них на виконання курсової роботи

30 годин (Див. Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання курсової роботи з дисципліни «Макроекономіка» (для студентів 1 курсу денної форми навчання напрямів підготовки: 6.030601 «Менеджмент» і 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» і 2 курсу заочної форми навчання напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»). Укл.: Островський І.А., Тимофієва С.Б. – Харків: ХНАМГ, 2009 – 101 с. та ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (МАКРОЕКОНОМІКА) Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять, виконання курсової роботи (для студентів 1 курсу денної та заочної форми навчання галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» напряму підготовки 6. 140101 «Готельно-ресторанна справа» / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: І. А. Островський, С.Б.Тимофієва. – Х.: ХНАМГ, 2012 – 86 с.).

У таблиці 2.4.1. подано розподіл часу самостійної роботи за змістовими модулями й формами роботи.

Таблиця 2.4.1 – Розподіл часу самостійної роботи за її формами

Форми самостійної роботи (за змістовими модулями)	Години	Форма звіту
ЗМ 1 Теоретичні аспекти макроекономічного аналізу	32	
1.Огляд основної та додаткової літератури	7	Конспект
2. Самостійний розгляд питань: «Нові макроекономічні показники»	4	Конспект
3. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань. Підготовка до поточного тестування	8	Відповіді у зошиті для практичних занять
4.Розв'язання типових задач змістового модулю	8	Відповіді у зошиті
5.Вивчення літератури, складання плану та підготовка теоретичної частини курсової роботи.	5	План, текст глави 1
ЗМ 2 Макроекономічна рівновага	32	
1.Огляд основної та додаткової літератури	4	Конспект
2. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань. Підготовка до поточного тестування	4	Відповіді у зошиті для практичних занять
3.Розв'язання типових задач	4	Відповіді у зошиті
4. Написання теоретичної та практичної частин курсової роботи	20	Текст
ЗМ 3 Держава в системі макроекономічного регулювання	32	
1. Огляд основної та додаткової літератури	9	Конспект
2. Розгляд контрольних запитань і прикладів тестових завдань. Підготовка до поточного тестування	8	Відповіді у зошиті для практичних занять
3.Розв'язання типових задач	10	Відповіді у зошиті
4. Захист курсової роботи	5	Відповіді до графіку
РАЗОМ за модулем «Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)»	96	

2.5 Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види контролю та їх стислий зміст	
1.Виконання та захист курсової роботи	30 годин
2.Залік	2 семестр

2.6 Порядок та критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів.

Педагогічний контроль є обов'язковим елементом навчання як складової процесів освіти, пізнання. Контроль – це система перевірки і оцінювання результатів навчання, тобто контроль знань, умінь і навичок студентів як результату вивчення модуля «Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)». Практика і чисельні наукові дослідження підтверджують стимулюючу роль різноманітних видів контролю у мотиваційній поведінці студентів.

Для визначення рівня знань, умінь і навичок студентів при вивченні модуля «Економічна теорія (МАКРОЕКОНОМІКА)» використовуються наступні форми і методи контролю:

- Поточний контроль здійснюється під час сесії та передбачає виявлення рівня самостійного засвоєння студентами теоретичного матеріалу і вміння використовувати його для вирішення практичної ситуації (тестування, розв'язання задач).
- Оцінювання виконання індивідуальних завдань (курсова робота).
- Підсумковий контроль залік у 2 семестрі.

Отримані при вимірюванні різними методами оцінки, бали, відсотки складають врешті комплексну оцінку.

Студент отримує оцінку «відмінно», якщо він засвоїв основні поняття і категорії; вільно оперує необхідним науковим матеріалом; може самостійно аналізувати теорії, погляди, факти, що відображені в літературі; вільно володіє навчальним матеріалом; дає обґрунтуванні відповіді на всі питання.

Студент отримує оцінку «добре», якщо він засвоїв поняття, але в ряді випадків є неточності; оперує необхідним матеріалом, але узагальнення викликає труднощі; відповідає на всі питання, але матеріал одного з питань не повністю розкриває, є певні неточності.

Студент отримує оцінку «задовільно», якщо він засвоїв поняття і категорії нечітко, не послідовно; відчувається недолік знання наукового і фактичного матеріалу; може переказати учбовий матеріал з елементами практичного аналізу, але відповіді на запитання дає не повні, допускає вагомі помилки.

Студент отримує оцінку «незадовільно», якщо він не засвоїв основні поняття й категорії; не знає наукового і фактичного матеріалу; може лише переказувати учбовий матеріал, але не може обґрунтувати відповіді на жодне питання; не може відповісти на питання екзаменаційних білетів.

2.7 Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
1. Макроекономіка : Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 851 с.	1 – 3
2. Панчишин С. Макроекономіка: Підручник.-К.,2001	1 – 3
3. Савченко А.Г. Макроекономіка Підручник. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 448 с.	1 – 3

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	
1. Селищев А.С. Макроекономіка. – СПб.: Питер, 2001. – 448 с.	1 – 3
2. Тарасевич Л.С. Макроекономіка. – М.: Юрайт-Издат, 2003. – 650 с.	1 3
3. Тітьонко О.М. Система макроекономічного рахівництва. – К.: КНЕУ, 2002. – 188 с.	1
3. Методичне забезпечення (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп'ютерних програм, відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)	
1. Макроекономіка: навч. Посібник /за ред. В.П.Решетило; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х.: ХНАМГ, 2009. – 295 с.	1 – 3
2. Національна економіка: навч. Посібник / за заг. Ред НЗ5 В.П.Решетило; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х.: ХНАМГ, 2009. – 386 с.	1 – 3
3. Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання курсової роботи з дисципліни «Макроекономіка» (для студентів 1 курсу денної форми навчання напрямів підготовки: 6.030601 «Менеджмент» і 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» і 2 курсу заочної форми навчання напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»). Укл.: Островський І.А., Тимофієва С.Б. – Харків: ХНАМГ, 2009 – 101 с.	1 – 3
4. Тестовий контроль знань, умінь і навичок з модуля «Макроекономіка». Тестові завдання за змістовими модулями (для студентів усіх форм навчання. / Укл. Решетило В.П., Островський І.А., Тимофієва С.Б. – Х.:ХНАМГ, 2007 – 51 с.	1 – 3
5. Практикум з курсу макроекономіки (основні поняття, формули, тести, завдання, проблеми, література) для самостійної роботи студентів денної форми навчання / Укл. Решетило В.П. – Х.:ХНАМГ, 2007. – 61 с.	1 – 3
6. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (МАКРОЕКОНОМІКА) Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять, виконання курсової роботи (для студентів 1 курсу денної та заочної форми навчання галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» напряму підготовки 6. 140101 «Готельно-ресторанна справа) / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: І. А. Островський, С.Б.Тимофієва. – Х.: ХНАМГ, 2012 – 86 с.	1 – 3
4. Ресурси інтернет	
Цифровий репозиторій ХНАМГ: http://eprints.ksame.kharkov.ua .	1 – 3
1. http://www.bank.gov.ua	2, 3
2. http://www.kmu.gov.ua	2, 3
3. http://www.me.gov.ua	2, 3
4. http://www.minfin.gov.ua	2, 3
5. http://www.ssmsc.gov.ua	2, 3
6. http://www.ukrstat.gov.ua	1 – 3
7. http://www.worldbank.org.ru	2, 3

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма навчальної дисципліни
та робоча програма навчальної дисципліни
«Економічна теорія (Макроекономіка)»
(для студентів 1 курсу заочної форми навчання
галузь знань 1401 «Сфера обслуговування»
напрямок підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа»)

Укладачі: **РЕШЕТИЛО** Валентина Петрівна,
ОСТРОВСЬКИЙ Ігор Анатолійович,
ТИМОФІЄВА Світлана Борисівна

В авторській редакції
Комп'ютерне верстання: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2012, поз. 213 Р

Підп. до друку 2.10.2012 р.	Формат 60х84/16
Друк на ризографі	Ум. друк. арк. 1,3
Тираж 11 пр.	Зам. № 8853

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12.05.2011 р.